

Kirjoittajat: Terhi Tevameri ja Petri Lintunen

Työllisyys- ja työttömyysasteesta on olemassa useita erilaisia lukuja – mitä nämä luvut tarkoittavat ja mitä ne kertovat?

Kun työllisyystilanne heikkenee, puhutaan usein työllisyys- ja työttömyysasteista. Monille on kuitenkin epäselvää, mitä nämä käsitteet tarkoittavat. Lisäksi on olemassa useita erilaisia tapoja mitata työttömyys- ja työllisyysastetta. Tämä katsaus auttaa ymmärtämään, miksi ja miten eri mittarit eroavat toisistaan.

Työllisyys- ja työttömyysasteet käsitteinä ja aineistoina

Työllisyysasteella viitataan työllisten prosenttiosuuteen samanikäisestä väestöstä. Kun kyse on Suomen virallisista Tilastokeskuksen työllisyysasteluvuista, niillä viitataan *työvoimatutkimuksen* lukuihin, jotka koskevat 20–64-vuotiasta väestöä. Työvoimatutkimuksen tiedonkeruu on otostutkimus, perustuu Tilastokeskuksen väestötietokannasta kahdesti vuodessa satunnaisesti poimittuun otokseen. Kuukausittainen otos on noin 12 500 henkeä ja tiedot kerätään tietokoneavusteisilla puhelinhaastatteluilla sekä verkkolomakkeella. Tietosisältö perustuu EU:n asetukseen ja se on EU-maiden kesken vertailukelpoinen. Työvoimatutkimuksen työllisyys- ja työttömyysasteluvut julkaistaan kuukausittain ja tiedon viive on noin kuukausi.

Työvoimatutkimukseen perustuvaa työllisyysastetta käytetään Suomen virallisena työllisyysastelukuna. Tarkasteltaessa työllisyysastetta työllisyysalueilla tai kunnissa, otospohjainen työvoimatutkimus ei ole enää luotettava menetelmä. Tällöin on tarpeen käyttää muita tietolähteitä ja mittareita. Yksi vaihtoehto on *Tilastokeskuksen tuottama aineisto työssäkäyntitilastosta: väestön pääasiallinen toiminta kuukausittain (kokeellinen tilasto)*, joka perustuu rekisteritietoihin. Siinä lasketaan työllisten osuus samanikäisestä väestöstä, mutta pääasiallisen toiminnan perusteella ja ikäluokka on 18–64-vuotiaat. Tämä eroaa työvoimatutkimuksen ikäluokasta, joten luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Rekisteriaineisto on sinänsä luotettava tietolähde ja sen avulla voidaan tuottaa tietoa eri ikäryhmistä sekä esimerkiksi ulkomaalaistaustaisista henkilöistä työllisyysaluetasoisesti. Espoo-Kauniaisten työllisyysalue käyttää tätä aineistoa esimerkiksi omien työllisyystavoitteiden mittaamiseen ja esityksissä. On hyvä huomioida, että aineistossa on 3,5 kuukauden viive.

Tilastokeskus laatii myös työssäkäynnin kokeellisia tilastoja, joista saadaan työllisyysastelukuja 20–64-vuotiaiden ikäryhmälle. Tässä tilastossa tarkasteltava ikäluokka poikkeaa aiemmin mainitusta 18–64-vuotiaiden ryhmästä, joten tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia edellä kuvattuihin lukuihin. Kokeelliset tilastot hyödyntävät uudenlaista dataa tai perustuvat uusiin laskentamenetelmiin. Ne ovat vielä kehittämisvaiheessa eikä niillä ole virallista laatu- tai menetelmäselostetta eikä vakiintunutta julkaisuaikataulua. Tämä erottaa kokeelliset tilastot Suomen virallisista tilastoista.

Työttömyysasteella tarkoitetaan sitä, kuinka suuri osuus työvoimasta (eli työllisistä ja työttömistä yhdessä) on työttömänä. Toisin kuin työllisyysasteessa, työttömyysasteessa verrataan työttömien määrää työvoimaan, ei koko väestöön. Työllisyysaste ja työttömyysaste eivät siis yhdessä muodosta 100 prosenttia, koska osa väestöstä ei kuulu työvoimaan ollenkaan (esimerkiksi opiskelijat, eläkeläiset ja muut työvoiman ulkopuolella olevat). Työttömyysaste ja työllisyysaste voivat nousta yhtä aikaa, koska ne mittaavat eri asioita: työllisyysaste kertoo, kuinka suuri osa tarkasteltavan ikäluokan (useimmiten työikäisestä) väestöstä on töissä, kun taas työttömyysaste kuvaa, kuinka suuri osa työvoimasta on vailla työtä. Esimerkiksi jos työvoimaan liittyy enemmän ihmisiä, työllisten määrä voi kasvaa, mutta samaan aikaan myös työttömien määrä voi kasvaa. Tällöin molemmat asteet voivat nousta samanaikaisesti. Työttömyysasteen tilastot perustuvat samoihin lähteisiin kuin työllisyysasteluvut, joita on käsitelty edellä.

Edellä mainitut työllisyys- ja työttömyysasteen luvut perustuvat Tilastokeskuksen tuottamiin tietoihin. Tämän lisäksi käytetään myös KEHA-keskuksen tuottamia aineistoja (saatavilla kuitenkin myös Tilastokeskuksen kautta), jotka tarjoavat tietoa työvoiman määrästä sekä työttömien osuudesta työvoimasta. On hyvä muistaa, että KEHA-keskuksen ja Tilastokeskuksen määritelmät työttömyydestä eroavat toisistaan, joten tilastojen tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia. KEHA-keskuksen tilastoissa puhutaankin usein **työttömien osuudesta työvoimasta**, vaikka laskentatapa onkin samankaltainen kuin työttömyysasteen kohdalla. KEHA-keskuksen aineistosta voidaan myös tarkastella alle 25-vuotiaiden työttömien osuutta samaikäisestä työvoimasta sekä ulkomaalaisten työttömien osuutta ulkomaisesta työvoimasta.

Mittareiden erot ja käyttö

Seuraavassa taulukossa on havainnollistettu eri mittareiden eroja.

Mittari	Tietolähde	Kuvaus	Huomioitavaa	Milloin käyttökelpoinen	Tiedon aika-viive
<i>Yleinen työllisyys-/työttömyysaste (%)</i>	Tilastokeskus (työvoimatutkimus)	Otospohjainen, kansainvälisesti vertailukelpoinen mittari (15–64 v.).	Otospohjainen virallinen Suomen työllisyys-/työttömyysaste; ei sovellu luotettavasti pienalueille samalla tietopohjalla.	Kun kuvataan koko Suomen tilannetta tai vertaillaan kansainvälisesti.	1 kk
<i>Työllisyys-/työttömyysaste eri ikäluokissa sekä taustamuuttujittain (kieli, kansalaisuus, syntyperä)</i>	Tilastokeskus (erillistilaus)	Rekisteriaineisto: 18–64 v.; ikäryhmät 18–29, 30–54, 55–64.	Pääasiallisen toiminnan ja rekisteripohjaisuuden vuoksi luotettava, mutta tuottaa usein suurempia työttömyysasteita kuin työvoimatutkimus.	Kun tarvitaan taustaryhmittäistä tarkastelua ja rekisteripohjaista seurantaa kohtuullisella viiveellä.	3,5 kk
<i>Yleinen työttömyysaste (%)</i>	Tilastokeskus (kokeelliset tilastot)	ikäluokka 20–64 v.	Ikäluokka poikkeaa muista (18–64 / 15–64), joten luvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia.	Kun halutaan vertailla alueita suhteellisen reaaliaikaisesti julkisella tietopohjalla.	3 kk
<i>Työttömien osuus työvoimasta</i>	KEHA-keskus	18–64 v.; lisäksi alle 25-vuotiaat ja ulkomaalaisten osuus ulkomaisesta työvoimasta.	Työttömyyden määritelmä eroaa Tilastokeskuksesta. Aineisto löytyy Tilastokeskuksen tietokannasta, mutta tuottaja on KEHA-keskus.	Kun halutaan vertailla alueita suhteellisen reaaliaikaisesti julkisella tietopohjalla.	1 kk

Kuten aiemmasta selostuksesta käy ilmi, työllisyys- ja työttömyysasteelle ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa lukua. Mittarin valinta riippuu aina tilanteesta – on tärkeää käyttää juuri siihen tarkoitukseen sopivaa mittaria. Eri tietolähteistä saadut luvut, kuten rekisteriaineiston ja virallisten työllisyysastelukujen tiedot, eivät ole keskenään vertailukelpoisia, koska niiden taustatiedot, oletukset ja ikäluokat poikkeavat toisistaan. Työllisyys- ja työttömyysasteet kannattaa tarkastella

aina saman tietopohjan sisällä, jolloin ne kuvaavat suuntaa, kehitystä ja suhteellisia eroja esimerkiksi eri taustatekijöiden valossa.

Lähteet: Tilastokeskus, työvoimatutkimus, erillistilaus; KEHA-keskus, työnvälitystilasto